

JUSTINAS MARCINKEVIČIUS

Liepos 6-ąją, Valstybės dieną, šalyje vyksta gausybė renginių. Vis paminima ir šviesaus atminimo poeto Justino Marcinkevičiaus dramatinė poema „Mindaugas“. Šis kūrinys gūdžiais sovietmečio metais daugelį lietuvių privertė susimąstyti apie savo (*šaknis* – dgs. G.)_____ Su Just.Marcinkevičiumi kalbėjaisi 2003-iaisiais, kai buvo (*švęsti* – neveik. r. es. I dal., dgs. V.)_____ Mindaugo karūnavimo 750-osios metinės. Ar Just. Marcinkevičiaus mintys aktualios iki šiol? Nesiimu spręsti. Paskaitykite ir pasidarykite išvadas patys.

– Kokias mintis ir jausmus jums (*kelti* – ties.n., es. I, vns., III a.)_____ Mindaugo karūnavimo 750–metis?

– Be abejo, kaip ir daugelis lietuvių, esu šios šventės ir pakylėtas, ir pagilintas. Istorija tarytum priartėjo prie mūsų, mums atrodo, kad pajėgiame ją mąstyti ir matyti savyje kaip gyvenimą, kaip bendrumą. Manome, kad visa tai turi prasmę ir tikslą. Kad gina ir saugo mus. Kad esame istorijos tauta, patyrusi ir šilto, ir šalto. Šalto daugiau. Apskritai, nėra „šiltos“ istorijos. (*Manyti* – tar. n., vns., Ia.)_____, kad šventė (*turėti* – tar.n., III a.)_____ sušildyti ir mus, ir karalių Mindaugą.

– Jūsų manymu, kuo ši šventė galėtų būti aktuali Lietuvai? Kitaip (*tarti* – padal., es.I.)_____, ar ji neturėtų išjudinti kokių nors dabartinės Lietuvos politinės ir visuomeninės (*padėtis* – vns., K.)_____ detalių, negerovių ar skaudulių?

– Šventė aktuali (*eiti, dirbti, kurti* – veik. r. dal., es.I., vns., mot.g., N.)_____ Lietuvai. Šventė aktuali sąmonėjančiai, (*bręsti* - veik. r. dal., es.I., vns., mot.g., N.)_____ Lietuvai. Europos integracija reikalauja iš (*aš* – dgs., K.)_____ būtent sąmoningo tautiškumo ir aktyvaus pilietiškumo. (*Rizikuoti* – ties.n., es.I., vns., I a.)_____ pasirodyti juokingas, bet ištarsiu žodį: lietuviškumo. Kalba, istorija, papročiai, moralė... Nematau prasmės ištirpti, išnykti. T.y. nutautėti. Kam tada visi tie paminklai, tiltai, Valdovų rūmai? Arba dainų šventės? Verta gyventi (*turtingas* – prieveiksm., aukštesn.I.)_____, bet neverta mokėti už tai padorumu, sąžiningumu, lietuviškumu. Juo labiau, kad šitokios kainos iš mūsų, rodos, kol kas nereikalaujama. Taigi šventės ženklai, paminklai ir ritualai, mūsų dvasios susikaupimas prie istorijos šulinio turėtų sutelkti mus, pažadinti mumyse valią gyventi namie, bet su visais. (*Prisiminti* – liep.n., dgs. I a.)_____, kad šventė visada yra daugiau šventė dvasiai, o ne kūnui.

– Su karaliaus Mindaugo vardu (*susyti* – veik.r., dal., būt.k.I., vns., mot.g., V.)_____ ir dar viena sukaktis. Prieš (35)_____ metus parašėte (*garsus* – įvardž. būdv., mot.g., vns. G.)_____ dramatinę poemą „Mindaugas“. Kiek vėliau prisipažinote, kad Mindaugas – vienas mylimiausių jūsų personažų. Kodėl?

– Todėl, kad Mindaugas – kenčiantis, gilus žmogus, sugebantis vertinti savo poelgius, ieškantis pasiteisinimo, atgailaujantis, keikiantis savo lemtį, regintis, suvokiantis istorinę prievartą. (*Būti* – pusdal., vns., vyr.g.)_____ karalius, Mindaugas išlieka žmogumi, kuris turi ir savo dievą – Lietuvą. Ir jam tarnauja. Ne vien tik valdžios ar turtų siekimas veda ir iškelia Mindaugą – iškelia jį jo dievas, jo Lietuva.

– Ar tiesa, kad „Mindaugą“ parašėte per (12)_____ dienų? Gal galite prisiminti šios poemos atsiradimo impulsus ir tokio jos rašymo spartumo priežastis?

– Tikrai, „Mindaugą“ parašiau 1968 metų vasario mėnesį per 12 dienų. Buvau jaunas ir įkvėpimo pagautas. Atvažiuavau į „Dainavos“ sanatoriją Druskininkuose, užsidariau, niekas man netrukdytų. Tiesa, neskriaudau naktį nuo dienos. Baigęs „Mindaugą“, raktą nuo sanatorijos kambario perdaviau Jonui Avyžiui – jis atvažiavo rašyti romano „Sodybų tuštėjimo metas“. 1967 metų pabaigoje prancūzų rašytojų asociacijos pakviestas lankiausi Prancūzijoje. Susitikau su garsiais to meto rašytojais – su „naujojo romano“ kūrėja ir teoretiku Nathalie Sarraute, su poetu Jacques'u Prevert'u (net du kartus), su filosofu ir rašytoju Jeanu-Pauliu Sartre'u ir kitais. Buvau sukrėstas – niekas nieko nežinojo apie Lietuvą. Nei apie mūsų praeitį, nei apie tuometinę mūsų situaciją. Supratau, kad skaudantis gelbėjimas yra pačių skaudantis reikalas. Supratau, kad reikia kalbėti, rašyti apie Lietuvą, rašyti Lietuvai, jos žmonėms, reikia neleisti jos užmiršti, reikia aktualizuoti (kiek manoma) jos istoriją. Jau prieš tai buvau galvojęs apie istorinį dramą ar poemą. Grįžęs ir puoliau prie jos. Situacija kažkuo priminė „nykščio šilelio“ genezę.

– Jūsų manymu, ar „Mindaugas“ dar gali būti aktualus šiuolaikiniams skaitytojams? Ko šiuolaikinė visuma negalėtų pasimokyti tiek iš jūsų personažo, tiek iš realaus istorinio asmens? O galbūt jis jau atliko savo vaidmenį?

– Šiuolaikinė visuma, mano galva, iš Mindaugo galėtų pasimokyti patriotizmo, tarnavęs ir darbo Lietuvai. Galėtų pagalvoti apie istorijos tragizmą.